

MODERN UKRAINIAN PERIODICALS OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN THE USA OF CINEMA AS A MEANS OF PRESERVING NATIONAL IDENTITY

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКОМОВНА ПЕРІОДИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США ПРО КІНО ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

LESIA BILOVUS

Abstract:

The article deals with the issue of cinema in the Ukrainian periodicals of the Ukrainian diaspora in the USA. The newspapers present information about Ukrainian cinema.

The Ukrainian diaspora in the USA is a powerful ethnic bush that feeds on the culture of the mother region of Ukraine, and the life of the Ukrainian diaspora largely depends on how ethnic and cultural processes will take place in Ukraine. Therefore, in the Ukrainian periodicals of the Ukrainian diaspora in the USA, the issues of cinema, while not so widely covered, nevertheless, along with language, history, education, occupy a niche in preserving national identity.

National cinema in the informational space of the Ukrainian diaspora intensified with the restoration of Ukraine's independence.

Thematically, in the Ukrainian periodicals of the Ukrainian diaspora in the USA, publications concerning the life of the film industry in the mainland of Ukraine can be distinguished. Cinematography is one of the most effective tools for creating a country image.

Many publications are dedicated to the achievements of Ukrainian cinema at international festivals, which is a subject of special pride and a means of forming national identity.

In the Ukrainian news space, there are publications about the contribution of American-born or American-born filmmakers to the development of cinema about Ukraine and Ukrainians.

Ukrainian cinema shapes Ukrainian national identity. That is why it is important for these films to be bigger because cinema has the potential to solve many cultural and not only the problems of our society.

Keywords: cinema, film, director, Ukrainian diaspora in the USA, national identity, Ukrainian periodicals.

Ідентичність, включаючи національну ідентичність, формується під впливом культурних процесів (участь людини в символічній культурі: традиції, вірування, мистецтво та історія) та соціалізації (засвоєння певної системи знань, норм і цінностей, поведінки в певне суспільство), зазначає Антоніна Клосовська¹. Якщо культура – це в основному передача цінностей з покоління в покоління, то соціалізація ґрунтується на засвоєнні сучасних моделей, в масових масштабах, трансляторами яких виступають ЗМІ.

Журнали української діаспори в США є вагомими популяризаторами незалежної України, інтеграції української культури у світовий культурний простір. Роботи Л. Біловус², Т. Бевз³, В. Євтуха та ін.⁴, М. Шульги⁵ присвячені питанням української діаспори в США, причинам еміграційних процесів у цій країні, ролі культури у збереженні національної ідентичності, проте дослідники не розглядали питання популяризації українського кіно через українськомовну періодику США як засіб збереження національної ідентичності української діаспори.

Відомий теоретик Денніс Макквейл⁶ перераховує основні засоби масової інформації, серед яких значна роль відводиться кіно. Його характеристики, такі як розважальний характер, універсальна привабливість та фотореалізм, мають значну перевагу перед іншими засобами масової інформації у поданні інформації, тим більше у пропаганді. Адже процес перегляду фільму – це не лише пізнання, це завжди розвага.

1 Kłosowska A. *Socjologia kultury*. Warszawa: PWN, 1983 [w:] Boski P. *O byciu Polakiem w Ojczyźnie. Tożsamość a odmienność kulturowa*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu PAN, 1992.

2 Біловус Л. І. *Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991-2017 рр.)*. Тернопіль, 2017. 576 с.

3 Бевз Т. *Сучасна українська діаспора: проблеми і перспективи*. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень м. І.Ф. Кураса. К.: ІПіЕНД, 2007. Вип. 34. С. 47–59.

4 Євтух В. *Закордонне українство*. К.: ВІК, 2005. 308 с.

5 Шульга Н. *Этническая самоидентификация личности*. К.: Институт социологии, 1996.

6 Mc Quail. *Teoria komunikowania masowego*. Warszawa: PWN, 2007.

Якщо основою психоаналітичної теорії є ідея ототожнення себе з тим, що відбувається на екрані, а домінуюча роль відводиться несвідомим чинникам, що впливають на особистість, то основою когнітивної теорії є ідея пізнання, коли глядач – свідомий та раціональний отримувач інформації. За умови розуміння того, що відбувається на екрані, він може навчитися певних моделей поведінки, пережити певні ідеї та відповідно вирішити проблеми.

Українська діаспора у США – це потужний етнічний куш, який живиться культурою материнського регіону України, і життя української діаспори багато в чому залежить від того, як відбуватимуться етнічні та культурні процеси в Україні. Тому в українськомовній періодиці діаспори США питання кіно, хоч і не є такими широко висвітлюваними, однак, поряд з мовою, історією, освітою, займають свою нішу у збереженні національної ідентичності.

Кінотематика національного характеру в інформаційному просторі української діаспори активізувалась із відновленням Україною незалежності в 1991 р., коли в газеті «Свобода» було опубліковано повідомлення⁷ про надзвичайно схвальну рецензію відомого кінокритика В. Кембі щодо фільму українського режисера Ю. Ільєнка «Лебедине озеро: зона», до написання сценарію якого свого часу долучився С. Параджанов.

У 1995 р. у Вашингтоні в Кеннеді Центрі, де постійно виставляються фільми, спонсоровані Американським кінотовариством, вперше демонструвався український фільм. Це була праця Т. Магар⁸. Подія прикметна тим, що головну роль у «Ночі питань» грає молода американка українського походження, а сам фільм має англійський супровід, тому буде цікавий американській публіці.

Особливу репутацію серед українців у США має київський режисер О. Янчук, який активно пропагує історичне українське кіно, не без активної підтримки діаспори. У газеті «Свобода» за 1991 р. повідомляється⁹, що український кіномитець перебуває у США з метою збору матеріалів до свого фільму «Голод-33». У своєму інтерв'ю редакції О. Янчук засвідчив, що його основним консультантом є професор Дж. Мейс – найкращий дослідник Голодомору 1932–1933 рр. Фільм, мавши фінансову підтримку України і діаспори, вийшов на українські телеекрани напередодні референдуму 1991 р. Одразу після цього стрічку демонстрували у різних містах США.

7 Український фільм здобув в Нью Йорку надзвичайну оцінку. Свобода. 1991. Ч. 172. С. 1.

8 Фільмовий інститут покаже український фільм. Свобода. 1995. Ч. 88. С. 1.

9 Кузьмович. О. Праця над фільмом про голод завершується. Свобода. 1991. Ч. 158. С. 1, 3.

Англійські субтитри дали змогу англомовним глядачам, особливо тим, хто народився після 1933 р. або американській молоді українського походження, пізнати справжню, не спотворену, історію української трагедії. Фільм «Голод-33» – перший фільм, створений в Україні на тему штучного створеного Голодомору¹⁰.

У 1996 р. в Нью-Йорку, Пармі, Чикаго у присутності високих гостей та посла з України пройшла прем'єра фільму «Атентат. Осіннє вбивство в Мюнхені», до створення якого долучився УККА¹¹. Матеріал для фільму, за словами самого режисера, він збирав у Канаді, в Українському інституті св. Володимира, в німецькому Інституті освітньої політики, в УККА, спілкувався з людьми, які особисто знали провідника ОУН. Між усіма фільмами О. Янчука існує певний зв'язок, особливо з його «Голодом-33». Як зазначає сам режисер, за часів радянської влади всім, особливо молоді у школах, говорили, що нема ніякого голоду і ніколи не було, це вигадка буржуазних націоналістів. Те ж стосувалося і визвольного руху в лісах Західної України, що трактувалося як бандитизм, колаборантство, незаконні бандформування¹².

Тому відзначено своєчасність виходу кінострічки, бо все, що було сказано за радянської влади про визвольну боротьбу в Україні після Другої світової війни, мало на меті лише дискредитувати діяльність ОУН-УПА. У фільмах «Вишневі ночі» та «Страчені світанки» національно-визвольна боротьба трактувалася як братовбивча громадянська війна, а не визволення України від чужоземних колонізаторів. У «Атентаті» О. Янчукові вдалося правдиво відобразити справжній стан речей, показати неймовірно важку працю Проводу ОУН-УПА в умовах збройної боротьби в Україні і великої організаторської роботи за кордоном.

З нагоди демонстрації у Нью-Йорку фільму «Приятель небіжчика» (1998), його режисер В. Криштофович дав інтерв'ю газеті «Свобода». З цієї нагоди О. Кузьмович, автор статті, зауважує, що, хоча фільм українського режисера, він є російськомовним, хай і з англійськими субтитрами для зручності для англомовного глядача. Сам режисер зазначає брак фінансування кіноіндустрії в Україні, через що потрібно шукати гроші у

---

10 Новицький С. Фільм «Голод-33». Свобода. 1992. Ч. 46. С. 2.

11 Гороховський А. Правдиву історію України – засобами кіно створює молодий київський кінорежисер О. Янчук. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4; Кулинич Я. Фільм «Атентат». Свобода. 1996. Ч. 25. С. 3; Твардовський П. «Атентат» у Пармі. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4.

12 Гороховський А. Правдиву історію України – засобами кіно створює молодий київський кінорежисер О. Янчук. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4; Твардовський П. «Атентат» у Пармі. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4.

приватних інвесторів або за кордоном¹³.

У 2008 р. згаданий вище відомий український кінорежисер О. Янчук випустив на екрани художній фільм «Владика Андрей». Ще перед виходом фільму на великі екрани стрічка демонструвалася поза конкурсом на Каннському кінофестивалі, де отримала схвальні відгуки критиків за тонку режисерську роботу та вдалу гру акторів. Оскільки цей проект здійснився завдяки підтримці української діаспори у США, то на знак подяки О. Янчук привіз його для показу у кінотеатрі «Піквік» у Парк Ріджі. Для інтерв'ю режисер відзначив, що постійно відчував величезну відповідальність за свою роботу, бо постать митрополита Шептицького настільки велична, що зняти посередній фільм було б злочином¹⁴. Відділ УККА у штаті Нью-Джерсі запросив на зустріч в Українському американському культурному центрі в Виппані О. Янчука, який презентував свій майбутній фільм «Таємний щоденник Симона Петлюри». На зустрічі із А. Лозинським режисер зазначив, що фільм створюватиметься передусім для України, оскільки С. Петлюра має неоднозначну рецепцію, а також стрічка матиме англійські субтитри для закордонних громадян, які мають знати правду про героїчну боротьбу мазепинців, петлюрівців і бандерівців¹⁵. Зауважимо, що в українських громадах проводився збір коштів на створення фільму, а головним спонсором виступила кредитна спілка «Самопоміч».

У 2009 р. документальний фільм С. Буковського «Живі» було показано у рамках кінофестивалю Маргарет Мід у Нью-Йорку. Цей показ – не лише давно належне визнання С. Буковського як одного із талановитіших українських режисерів, це прорив самої теми Великого Голоду в Україні 1932–1933 рр. у міжнародний дискурс, свідчення, що світова спільнота нарешті серйозно починає говорити про Голодомор. Офіційним співспонсором показу фільму на фестивалі виступили Департамент славістики Колумбійського університету та Український музей у Нью-Йорку¹⁶.

Від 2010 р. у Нью-Йорку відбувається Міжнародний кінофестиваль українського та пострадянського кіно. Л. Корсун, одна із журналістів

---

13 Кузьмович. О. В Нью Йорку покажуть фільм режисера з Києва. Свобода. 1998. Ч. 79. С. 3.

14 Павелчак В. «Владика Андрей» прийшов до нас. Час і Події. 2008. № 46. 13 листопада.

15 Костенко Л. На екрані оживають герої України. Міст. 2013. 25 квітня; Хмельковський Л. Кінорежисер О. Янчук представив майбутній фільм про С. Петлюру. Свобода. 2013. № 18. С. 9.

16 Шевчук Ю. Дивна доля фільму С. Буковського про Голодомор «Живі». Час і Події. 2009. № 47. 26 листопада.

щотижневика «Час і Події» зазначає¹⁷, що фестивальний репертуар свідчить про набагато переконливіший матеріал для рецепції, ніж друкована інформація, бо дає привід для численних дискусій з багатьох актуальних питань. Потрібно відзначити, що цей фестиваль організувала українська молодь у США про молодих і для молодих, знайшовши точки зацікавленості із творчою молоддю з України.

Цілу серію статей та інтерв'ю у газеті «Час і Події» (2011) присвячено виходу та демонстрації в Chicago Cultural Center документального фільму «Три історії Галичини» О. Онишко та С. Фаргат¹⁸ про ті трагічні події, що вирували у Галичині понад півстоліття тому. У стрічці використано унікальні архівні фото та відеоматеріали, замість науковців говорять свідки – єврей, українка і поляк. Фільм демонструвався в Польщі, Австрії, Німеччині, Італії, Іспанії, а також в Українському музеї Нью-Йорка, у метрополії Вашингтону, у п'ятих університетах США. Присутній на прем'єрі посол України у США О. Моцик відзначив важливе значення фільму для популяризації найкращих людських цінностей та принципів, на яких має бути збудоване багатоетнічне суспільство України¹⁹, а д-р М. Куропась вважає, що молоде покоління в Україні готове шукати національне порозуміння, переступаючи через стереотипи, якими жило попереднє²⁰.

У 2014 р. Український інститут модерного мистецтва, Фондація українського Геноциду-Голодомору та Український кіноклуб Колумбійського університету за підтримки УАФКС «Самопоміч» організували презентацію кінофільму О. Саніна «Поводир, або Квіти мають очі», що представляв Україну у номінації «Найкращий фільм іноземною мовою» на здобуття премії «Оскар» 2015 року. В основу стрічки покладено історичний факт: організований у Харкові 1934 р. з'їзд кобзарів, і пізніший їх розстріл. В одному з інтерв'ю режисер сказав: «Хоча в мене й була спокуса, бо [...] багато знаю про мистецтво кобзарства, але свідомо відійшов від

---

17 Корсун Л. Другий міжнародний кінофестиваль українського та пострадянського кіно у Нью-Йорку. Час і Події. 2011. № 14. 04 квітня.

18 Даць С. Стрічка про трагічні події, які понад півстоліття тому вирували в Галичині. Міст. 2013. 06 червня; Климчак М. Прем'єра документального фільму «Три історії Галичини» в Чикаго. Час і Події. 2011. № 49. 07 грудня; Корсун Л. Три історії Галичини – фільм, який закликає до людяності та примирення. Час і Події. 2011. № 25. 22 червня; «У кожному з нас живе свій Спілберг»: [інтерв'ю із О. Онишко та С. Фаргат; записала С. Іванишин-Угриня]. Час і Події. 2011. № 49. 07 грудня.

19 Корсун Л. Три історії Галичини – фільм, який закликає до людяності та примирення. Час і Події. 2011. № 25. 22 червня.

20 Климчак М. Прем'єра документального фільму «Три історії Галичини» в Чикаго. Час і Події. 2011. № 49. 07 грудня.

його сакральних моментів. Хоча окремі ознаки глядач все ж таки побачить: кобзарство – це не виконавська традиція, це духовна ініціація, сакральне дійство, яке має зовсім інші завдання»²¹. Створення цього фільму і його широкий показ як ніколи важливий не тільки для України, а й для всіх народів у сучасному світі, де розпалюються війни «сильними світу цього» для загарбання ресурсів, знищення надбань попередніх поколінь, замінюючи їх синтетично створеною псевдокультурою, яка скерована, передусім, на молодь, щоб знищити генетичну пам'ять цілих народів. сьогодні, коли в новинах США та на шпальтах газет багато говорять про Україну, фільм допомагає іноземцям дізнатися і зрозуміти, хто ж такі українці. За словами О. Саніна, треба, щоб ця історія була почутою та зрозумілою, адже культура – це не тільки матеріальні надбання, це щось набагато більше, те, що зв'язує нас усіх²².

Загалом, питання про тлумачення історичних подій є одним із найбільш актуальних у контексті питання про існування нації та формування національної ідентичності. Після розпаду Радянського Союзу виникла потреба в переоцінці багатьох історичних подій, і перед державою постало завдання забезпечити можливість отримувати таку інформацію через засоби масової інформації, в тому числі і кіно. Більше того, формування національної ідентичності вимагає існування спільної ідеології, яку поділяють члени суспільства щодо всього історичного шляху українського народу. У цьому контексті якраз і працюють вищезгадані режисери, презентуючи у художній формі не тільки українцям, а й міжнародній спільноті правдиву історію України.

У 2018 р. УККА організував у Чикаго показ стрічки «Рехаб» А. Коротуна, що розповідає про реабілітацію поранених ветеранів АТО в Україні та США²³. Цією стрічкою автори фільму хотіли привернути увагу суспільства до питань і проблем поранених ветеранів, а також показати, як можна жити далі, мотивуючи цим інших ветеранів у подібній життєвій ситуації. Крім того, фільм служить і об'єднанню діаспори, демонструючи, як допомога багатьох людей, зокрема фінансова і волонтерська, змінила чиесь життя на краще.

У Торонто вже двічі (від 2017 р.) Держагенцією з питань кіно, Посольством

21 Смолинець О. У Чикаго відбулась презентація фільму «Поводир». Час і Події. 2014. № 50. 11 грудня.

22 Смолинець О. У Чикаго відбулась презентація фільму «Поводир». Час і Події. 2014. № 50. 11 грудня.

23 Поляк С. УККА організував у Чикаго показ стрічки «Рехаб». Час і Події. 2018. № 47. 22 листопада.

України в Канаді та Українським національним об'єднанням організовано Дні українського кіно, в рамках яких відбуваються канадські прем'єри спеціальної добірки українських фільмів за участі авторів. Так, глядачі ознайомилися із фільмами «Лебедине озеро. Зона», «Брама», «Позивний «Бандерас»», «Коли падають дерева», «Сторожова застава», «Рівень чорного», «Стрімголов», що дають можливість зануритись в український культурний контекст²⁴.

Тематично в українськомовній періодиці діаспори США можна виділити також публікації, що стосуються побутування кіноіндустрії в самій материковій Україні. Кінематограф є одним із найефективніших інструментів творення іміджу країни, адже найчастіше масова свідомість вірить широкому екрану більше, ніж ЗМІ. Хоча в Україні із фінансуванням цієї сфери завжди було складно, однак українське кіновиробництво не зупиняється, кіно в незалежній Україні знімається і займає свою нішу у національному культуротворчому процесі²⁵, презентуючи досягнення у цій сфері на міжнародних кінофестивалях.

У 2012 р. у світовий прокат вийшла стрічка А. Рожена «Легка, мов пір'їнка». Хоча фільм був створений саме для африканського глядача, першими стрічку побачили американці, далі відбувся європейський реліз, і нарешті картину було показано в Нігерії²⁶.

У 2013 р. на екрани вийшла стрічка для дітей «Іван Сила», історія реального українського силача Івана Фірцака, який у 1928 р. офіційно завоював титул найсильнішої людини планети²⁷.

У буремні часи Євромайдану кілька десятків провідних молодих представників українського кіно об'єдналися у групу BABYLON'13 для створення та поширення у YouTube відеосюжетів про будні повсталі української столиці. При чому відео титрується англійською мовою, щоб не тільки українці, а й світова спільнота змогла побачити і дати оцінку тому, що відбувається²⁸.

Новий поштовх українська кіноіндустрія отримала після 2014 р. Один з перших нових проектів – художній фільм «Окупація» за романом М. Греся

---

24 У Торонто пройдуть Дні українського кіно. Міст. 2018. 23 серпня.

25 Даць С. 2013 року на екрани вийде 20 українських фільмів. Міст. 2013. 21 березня; Даць С. Фільм, якого ми ще не побачили. Міст. 2012. 06 вересня; Коник С. В Україні зніматимуть фільм за вітчизняним коміксом. Міст. 2013. 31 січня; Сліпченко К. Українське кіно 2018 року. Міст. 2018. 08 лютого.

26 Камінь Д. «Пір'їнка» летить у світ. Міст. 2012. 30 січня.

27 Даць С. У кінофільмі «Іван Сила» Халаджі зубами гнув лом. Міст. 2012. 27 грудня.

28 Коник С. Про Євромайдан уже знімають документальні фільми. Міст. 2013. 11 грудня.

«Варіант Марконі», присвячений повстанцям Холодного Яру²⁹. Цього ж року відбувся прем'єрний показ документального фільму «Хроніка Української повстанської армії 1942–1954» Т. Химича. Режисер зауважив, що мали на меті показати український повстанський рух насамперед із перспективи простих людей, тому стрічка розповідає історію кризь призму свідчень 34 очевидців. Сьогодні колишній голова Інституту національної пам'яті В. В'ятрович заявив, що «тільки там, де пам'ятають загиблих за свободу, є готові захищати свої домівки», тому УПА має отримати відповідне правове визнання, бо була визвольним рухом³⁰. У 2017 р. в український прокат вийшла рекордна кількість українських фільмів – 34.

У 2019 р. за підтримки Держагенції з питань кіно було презентовано повнометражний документальний фільм «Малевич» про українську частину творчості митця, що досі мало вивчена³¹. Тоді ж завершилися зйомки повнометражного фільму «Чорний ворон» за мотивами однойменного роману В. Шкляра. На думку режисера Т. Ткаченка, історія циклічна, і події, що відбувались 100 років тому, перегукуються із українським сьогоденням. Тому гасла і послання, закладені у стрічці, повинні давати відповіді на актуальні запитання. Він переконаний, що одного разу пішовши на компроміс із ворогом, можна стати заручником ситуації, бо компроміс стає нескінченним, і в результаті отримуєш не тільки ганьбу, а й війну³². У 2019 р. вийшов у прокат фільм «Захар Беркут» режисера А. Сеїтаблаєва та Дж. Вінна. Історія І. Франка як ніколи на часі для України, на східних теренах якої точиться війна, бо пропагує боротьбу за свої цінності, відстоювання своєї гідності³³. Цього ж року Український культурний фонд, що віддає перевагу проектам, які роблять промоцію українській культурі, профінансував документальний фільм *Ukraine the Movie*. Проект презентує шість історій про буденне життя різних людей і майже невідомих професій. Герої живуть у різних куточках України, а їх життя ніяк не пов'язані. Так автори фільму хотіли розказати про Україну, показати її різноманітність³⁴.

Одночасно минулого року спалахнув скандал довкола виходу на

29 Коник С. Воля України або смерть. Міст. 2014. 19 червня.

30 Даць С. Вони воювали за Україну. Міст. 2014. 30 жовтня.

31 Новий фільм про Малевича розкриє маловідомі сторінки його творчості. Міст. 2019. 20 лютого.

32 Закінчилась робота над екранізацією «Чорного ворона» Шкляра. Міст. 2019. 22 травня.

33 Ільїна М. «Захар Беркут»: у свободі наша сутність. Міст. 2019. 23 жовтня.

34 *Ukraine the Movie* презентував у Києві «реліктові» професії. Міст. 2019. 31 грудня.

широкий екран фільму «Тарас. Повернення» О. Денисенка³⁵. Численні відгуки на фільм на сторінці ФБ свідчать про велику аудиторію людей, які потребують духовного інтелектуального мистецького кіно і воліють бачити його на великому екрані, а не тільки у телефоні. Фільм мав тільки три допрем'єрних покази, після чого Держагенція з питань кіно, Міністерство культури України повідомило про фінансові проблеми із прокатом фільму. Крім того, ситуація ускладнюється відсутністю очільника Держкіно, переглядом результатів останнього конкурсу кінопроектів та прийняттям низки законодавчих актів, зокрема, Закону № 1058-1 і внесення змін до Закону «Про державну підтримку кінематографії в Україні», де ускладнюється фінансування держави національного кіно³⁶. Така відсутність послідовної державної підтримки і її суперечливість не вирішена владою і сьогодні.

Чимало публікацій присвячено досягненням українського кінематографу на міжнародних фестивалях, що є предметом особливої гордості та засобом формування національної ідентичності.

У 2009 р. режисер О. Янчук отримав перший приз Анрі Ланглуа (європейська номінація) на Венсенському кінофестивалі за фільм «Голод-33». Як зазначає сам режисер, це перший художній фільм, знятий в Україні, що порушує тему геноциду українського народу³⁷.

У 2012 р. документальний фільм С. Буковського «Україна. Точка відліку», присвячений 20-річчю з дня проголошення незалежності України, отримав нагороду Globe-Gold у підкатегорії «Документальний політичний фільм» World Media Festival. Приз фестивалю Globe-Silver також здобув серіал «Балада про Бомбера» у підкатегорії «Міні-серіал»³⁸. У Карлових Варах на 47-му Міжнародному кінофестивалі український фільм режисера Є. Нейман «Будинок із башточкою» виграв головний приз конкурсної програми «Від Сходу до Заходу»³⁹, а на 16-му Міжнародному кінофестивалі «Темні ночі» в Талліні – Гран-прі кінофоруму⁴⁰.

У 2013 р. український Оскарівський комітет висунув на здобуття

---

35 Корсун Л. Підтримуємо вихід на широкий екран фільму про Кобзаря «Тарас. Повернення». Час і Події. 2019. № 32. 08 серпня.

36 Представники кіноіндустрії звернулися до Зе-президента. Міст. 2019. 02 жовтня; Сліпченко К. «Слуги народу» блокують призначення керівництва Держкіно. Міст. 2019. 12 грудня; Українське кіно позбавили держфінансування. Міст. 2019. 25 вересня.

37 На кінофестивалі у Франції переміг фільм про Голодомор. Час і Події. 2009. № 7. 18 лютого.

38 Даць С. Дві українські стрічки перемогли на World Media Festival. Міст. 2012. 12 квітня.

39 Даць С. Триумф у Карлових Варах. Міст. 2012. 12 липня.

40 Беречь С. Українська стрічка перемогла на фестивалі в Таллінні. Міст. 2012. 06 грудня.

премії Американської кіноакадемії фільм С. Аведікяна й О. Фетісової «Параджанов», що став першою повнометражною стрічкою, знятою за підтримки Державного агентства України з питань кіно. Фільм, що визнаний найкращим повнометражним фільмом на 4-му Одеському кінофестивалі, розповідає історію ексцентричного генія та його конфлікт із радянською владою⁴¹. Цього ж року на 42-му Міжнародному Роттердамському кінофестивалі було представлено 20 фільмів, створених українською режисеркою К. Муратовою за понад 50 років творчої праці, із відзначенням її феноменального та оригінального таланту з-поміж інших митців Східної Європи⁴². У квітні 2013 р. у Лос-Анжелесі відбувся Універсальний багатокультурний фестиваль кіно, перемогу в якому в номінації «Мультиплікаційний короткометражний фільм» отримав цикл мультфільмів виробництва Національної телекомпанії України «Народна мудрість», у якому за допомогою прислів'їв і приказок відображено багатоманітність і різнобарв'я українського колориту⁴³. «Ядерні відходи» М. Слабошпицького отримали «Срібного леопарда» на 65-му ювілейному кінофестивалі в Локарно, а також першою кінострічкою в історії українського кінематографа, що отримала номінацію на приз Європейської кіноакадемії у категорії «Найкращий короткометражний фільм – 2013»⁴⁴, а українська кінострічка «Побачення» Є. Матвієнка увійшла до програми французького фестивалю короткометражних фільмів Клермон-Ферран (найпрестижніший кінофорум короткометражного кіно у світі)⁴⁵. Уперше за роки незалежності стрічка М. Ілленка «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» увійшла до десятки найпопулярніших у прокаті кінокартин, а також внесений Оскарівським комітетом до лонг-листу в номінації «Найкраще кіно іноземною мовою». На жаль, до п'ятірки претендентів фільм так і не ввійшов⁴⁶.

На «Берлінале-2014» презентовані фільми молодих українських режисерів, представлено українське історичне кіно та соціальні

41 Даць С. «Параджанов» боротиметься за «Оскара». Міст. 2013. 19 вересня; Коник С. Україна спільно з Францією, Вірменією та Грузією творять фільм про Параджанова. Міст. 2013. 17 січня.

42 Горицьвіт С. Фільми Кіри Муратової – у Роттердамі. Свобода. 2013. № 7. С. 10; Коник С. Маємо ким пишатися. Міст. 2012. 28 березня.

43 Березь С. «Народна мудрість» підкорила Лос-Анжелес. Міст. 2013. 01 травня.

44 Березь С. Ще один тріумф. Міст. 2012. 16 серпня; Камінь Д. Уперше українську короткометражку номіновано на премію Європейської кіноакадемії. Міст. 2013. 02 липня.

45 Коник С. Український фільм потрапив на «короткометражний Канн». Міст. 2013. 03 січня.

46 Даць С. Тримаємося на плаву. Міст. 2013. 24 січня; Коник С. Шанси на «Оскар». Міст. 2012. 25 жовтня.

кінопроекти⁴⁷.

Фільм В. Васяновича «Атлантида» у 2019 р. став переможцем кінофестивалю «Лістапад» у Мінську. Одночасно стрічка стала лауреатом спеціального призу журі на міжнародному кінофестивалі в Токіо. Крім того, ця вражаюча робота вже отримала приз Венеційського кінофестивалю, де відбулась її світова прем'єра⁴⁸.

Прикметно те, що в українськомовному інформаційному просторі США є публікації і про внесок американських режисерів чи американців українського походження у розвиток кіно про Україну та українців.

Зокрема, письменниця І. Забитко, авторка роману про Чорнобиль, зняла англомовний документальний фільм «Життя у мертвій зоні», що розповідає про трьох літніх жінок, які повернулися додому, в Чорнобильську зону, доживати віку. Частину фондів на цей проект надав СУА із фонду Марусі Бек, вважаючи, що цей фільм збереже пам'ять для наступних поколінь про лихо, яке трапилося на українській землі⁴⁹.

У 2007 р. американець С. Йорк на фестивалі у Чикаго презентував свій документальний фільм «Помаранчева революція» про події в Україні кінця 2004–початку 2005 р. У своєму інтерв'ю тижневику «Час і Події»⁵⁰ режисер-документаліст розповів про роботу над фільмом, зауваживши, що значна його частина побудована на матеріалі, що його відзняли самі українці. Незважаючи на цинічні настрої і розчарування, що побутували в Україні через два роки після Помаранчевої революції, С. Йорк не вважає її марною, оскільки вона викликала у суспільстві ті процеси, які вже неможливо спинити.

Газета «Міст» опублікувала інформативні підбірки, що свідчать про значний внесок українців в американський кінематограф⁵¹. Сьогодні всі знають про Джека Пеленса, Мілу Йовович, Ольгу Куриленко, Мілу Куніс, молоду Ольгу Федорі. Проте не потрібно забувати про оscarоносного дизайнера Варвару Каринську, одну із найзаможніших американських

---

47 Коник С. Українське кіно на «Берлінале–2014». Міст. 2014. 20 лютого.

48 Сліпченко К. Українські фільми отримали нагороди на міжнародних кінофестивалях. Міст. 2019. 28 листопада.

49 Боднарук В. Буде ще один фільм про Чорнобиль. Свобода. 2010. № 18. С. 9.

50 «Майдан назавжди залишиться у моєму серці»: [інтерв'ю із Стівом Йорком; записав В. Павелчак]. Час і Події. 2007. № 13. 29 березня.

51 Даць С. Українці завжди мали стосунок до американського кінематографу. Міст. 2013. 24 січня; Камінь Д. Підкорення Фабрики мрій. Міст. 2014. 16 січня; Камінь Д. Той, що пройшов через усе. Міст. 2012. 02 лютого; Українські «оскароносці»: знати в обличчя. Час і Події. 2010. № 10. 11 березня.

актрис Аллу Назимову, модельєра Валентину Саніну-Шлее, оscarоносного композитора Дмитра Тьомкіна, Анатолія Кокуша і Євгена Мамута, чії технічні заслуги теж оцінила Американська кіноакадемія, а Іллю Волоха вважають найуспішнішим українським актором на «фабриці мрій».

У 2013 р. відбулася прем'єра документального фільму канадського режисера Ю. Лугового. Стрічка дає відповідь на запитання, чому терор голодом був спрямований проти українців, відкриває механізм Голодомору, кваліфікує його відповідно до Конвенції ООН 1948 р. як геноцид. Фільм знято на основі найновіших архівних даних. Так намагалися осучаснити знання світу про Голодомор, аби через цей фільм поширити інформацію про трагедію. Важливо також, що є кілька версій стрічки: україномовна й англomовна, завдяки якій, власне, світ дізнається жакливу правду. Фундація Українського Геноциду-Голодомору в США підтримує створення шкільної англomовної версії, маючи напрацьований досвід подачі матеріалу на цю тему в школах й університетах Іллінойсу. Крім того, потрібно залучати науковців, журналістів, громадських діячів до впливу на американських політиків, щоб відкрити очі на те, що насправді відбувалося в Україні⁵².

Ще один канадський режисер українського походження Р. Бачинський-Гувер, автор сценарію першої англomовної художньої стрічки про Голодомор «Гірки жнива», презентував свій фільм в Україні. Інвестори фінансували його заради того, щоб людство знало про Голодомор не менше, ніж про Голокост, щоб сприймало їх однаково. Роботу над фільмом закінчували, коли в Києві починався Євромайдан. Як і тоді, так і зараз українці хочуть показати, що вони є нація справедлива та волелюбна. Голодомор в Україні – це не лише трагедія нації, це ще й окремі трагічні історії наших земляків. Якщо не говорити про Голодомор, то молоде покоління про нього знати не буде⁵³.

М. Крайневська, польська режисер українського походження, вирішила розповісти співвітчизникам про трагедію українців, знявши короткометражний фільм «Голод» (2013). Стрічка заснована на реальних подіях, де йдеться про 33 години із життя головної героїні, яка бачить повільну голодну смерть своїх дітей. Цей фільм, як і задумувався, вийшов великим психологічним дослідженням особистості. Його метою є не показати на екрані велику історію, а вказати на винних і нагадати кількість

52 Климчак М. «Окрадена земля» в Чикаго. Час і Події. 2012. № 20. 16 травня; «Окрадена земля»: оголений нерв правди. Міст. 2013. 17 жовтня.

53 «Моя місія – презентувати фільм і зацікавити історією Голодомору»: [інтерв'ю із Річардом Бачинським-Гувером; записала Л. Блик]. Час і Події. 2019. № 47. 20 листопада; Міст. 2019. 25 грудня.

жертв від Голодомору⁵⁴.

Ще одна польська режисер А. Голланд у стрічці «Ціна правди» (2017) повертає світові постать валійського журналіста Гарета Джонса, який першим на Заході написав про штучний голод в Україні в 1932–1933 рр. За це Президентом України А. Голланд нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня⁵⁵. Фільм дає можливість універсальним способом розповісти про пережиту трагедію. Він вказує на явища, які доводять, що радянський тоталітаризм – реальність, що мали місце цинізм, мовчання, байдужість, а також маніпуляція західним демократичним світом. Поєднання цього страшного українського досвіду з цинічною байдужістю й обдуренням світу досі актуальне⁵⁶.

У 2018 р. в Україні А. Лугова, канадська режисер українського походження, репрезентувала повнометражний документальний фільм, що його патрує СКУ, Recovery Room про гуманітарну допомогу канадських медиків в Україні. За словами режисера⁵⁷, стрічка створена, щоб люди в США, Україні, Канаді розуміли ситуацію від початку Майдану до сьогодні, мали інформацію про те, що відбувається на Сході країни. Також фільм має і важливе інформаційне значення у контексті української діаспори у Канаді, оскільки розповідає про дії Канадсько-української фундації та висвітлює тему добровільної допомоги Україні.

Американський режисер із українським корінням М. Сілецький у 2019 р. зняв документальний фільм «Баба бабі сказала», який має оцінити роль емігрантів у розбудові США і формуванні американських цінностей, допомогти американцям зрозуміти сучасних новоприбулих у країну. Стрічка знята на основі архівних свідчень українців, які прибули у США після Другої світової війни. М. Сілецький зазначає, що назва його роботи – символічна, оскільки саме люди старшого покоління зберігали і передавали інформацію⁵⁸.

Окремо потрібно виокремити діяльність Українського кіноклубу Колумбійського університету, що його професор Ю. Шевчук. Мета клубу – репрезентація і популяризація українського національного кінематографу на Заході, а також підтримка українських кіномитців. Раз на місяць клуб організовує показ українських фільмів усіх жанрів, за можливості, при

---

54 Камінь Д. До чого доводить голод. Міст. 2013. 27 листопада.

55 Польську режисерку нагородили за фільм про Голодомор. Міст. 2019. 12 грудня.

56 «Зняти фільм про Голодомор, коли загрози 30-х років повертаються, – це обов'язок»: [інтерв'ю із Агнешкою Голланд; записав Ю. Банахевич]. Міст. 2017. 28 грудня.

57 Гожельна Т. Вражаюча прем'єра Recovery Room. Міст. 2018. 22 лютого.

58 Фільм про внесок українців у розбудову США. Міст. 2019. 30 жовтня.

присутності режисера, й потім триває обговорення. У циклі «Україна. Погляд із Заходу» клуб також презентує західні фільми, зроблені про Україну. Особливо відзначимо, що клуб допомагає українським кіномитцям не тільки у популяризації їх фільмів, а й безкоштовно професійно готує англomовні субтитри, щоб надати можливість англomовному глядачеві познайомитись із українським кіно та його виробниками⁵⁹.

Як бачимо, українська діаспора, хоч і розсіяна по всьому світові, є могутнім етнічним кущем, котрий тісно пов'язаний і живиться культурою материкової України. Українськомовні періодичні видання діаспори США засвідчують, що час публікацій, які висвітлювали тільки внутрішнє життя самої діаспори, відійшов у минуле. Ті етнокультурні процеси, які відбуваються в Україні, напряду впливають на життя української діаспори. Це стосується і функціонування такого мистецтва як кіно, тема якого не є такою поширеною в українськомовному інформаційному просторі США, однак вповні розкриває його як потужний ідеологічний засіб впливу на свідомість глядача. Українське кіно формує українську національну ідентичність. Тому важливо, щоб цих фільмів було багато, щоб вони апелювали до глядача, створювалися зрозумілою для нього кіномовою. Переконані, що кінематограф має потенціал для вирішення багатьох культурологічних і не тільки проблем нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Бевз Т. Сучасна українська діаспора: проблеми і перспективи. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень м. І.Ф. Кураса. К.: ІПіЕНД, 2007. Вип. 34. С. 47–59.
2. Берець С. «Народна мудрість» підкорила Лос-Анжелес. Міст. 2013. 01 травня.
3. Берець С. Українська стрічка перемогла на фестивалі в Таллінні. Міст. 2012. 06 грудня.
4. Берець С. Ще один тріумф. Міст. 2012. 16 серпня.
5. Біловус Л. І. Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991-2017 рр.) . Тернопіль, 2017. 576 с.
6. Боднарук В. Буде ще один фільм про Чорнобиль. Свобода. 2010. № 18. С. 9.

---

⁵⁹ «Українського фільму, представленого на Оскар, ніхто ніде ніколи не бачив»: [інтерв'ю із Юрієм Шевчуком; записала Л. Корсун]. Час і Подія. 2007. № 4. 25 січня.

7. Гожельна Т. Вражаюча прем'єра Recovery Room. Міст. 2018. 22 лютого.
8. Горицьвіт С. Фільми Кіри Муратової – у Ротердамі. Свобода. 2013. № 7. С. 10.
9. Гороховський А. Правдиву історію України – засобами кіно створює молодий київський кінорежисер О. Янчук. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4.
10. Даць С. Вони воювали за Україну. Міст. 2014. 30 жовтня.
11. Даць С. 2013 року на екрани вийде 20 українських фільмів. Міст. 2013. 21 березня.
12. Даць С. Дві українські стрічки перемогли на World Media Festival. Міст. 2012. 12 квітня.
13. Даць С. «Параджанов» боротиметься за «Оскара». Міст. 2013. 19 вересня.
14. Даць С. Стрічка про трагічні події, які понад півстоліття тому вирували в Галичині. Міст. 2013. 06 червня.
15. Даць С. Тримаємося на плаву. Міст. 2013. 24 січня.
16. Даць С. Тріумф у Карлових Варах. Міст. 2012. 12 липня.
17. Даць С. У кінофільмі «Іван Сила» Халаджі зубами гнув лом. Міст. 2012. 27 грудня.
18. Даць С. Україна через призму кіно. Міст. 2014. 02 жовтня.
19. Даць С. Українці завжди мали стосунок до американського кінематографу. Міст. 2013. 24 січня.
20. Даць С. Фільм, якого ми ще не побачили. Міст. 2012. 06 вересня.
21. Євтух В. Закордонне українство. К. : ВІК, 2005. 308 с.
22. Закінчилась робота над екранізацією «Чорного ворона» Шкляра. Міст. 2019. 22 травня.
23. «Зняти фільм про Голодомор, коли загрози 30-х років повертаються, – це обов'язок»: [інтерв'ю із Агнешкою Голланд; записав Ю. Банахевич]. Міст. 2017. 28 грудня.
24. Ільїна М. «Захар Беркут»: у свободі наша сутність. Міст. 2019. 23 жовтня.
25. Камінь Д. До чого доводить голод. Міст. 2013. 27 листопада.
26. Камінь Д. Підкорення Фабрики мрій. Міст. 2014. 16 січня.
27. Камінь Д. «Пір'інка» летить у світ. Міст. 2012. 30 січня.

28. Камінь Д. Той, що пройшов через усе. Міст. 2012. 02 лютого.
29. Камінь Д. Створення Американської кіноакадемії було задумане уродженцем Київщини. Міст. 2012. 06 грудня.
30. Камінь Д. Уперше українську короткометражку номіновано на премію Європейської кіноакадемії. Міст. 2013. 02 липня.
31. Климчак М. «Окрадена земля» в Чикаго. Час і Події. 2012. № 20. 16 травня.
32. Климчак М. Прем'єра документального фільму «Три історії Галичини» в Чикаго. Час і Події. 2011. № 49. 07 грудня.
33. Коник С. Воля України або смерть. Міст. 2014. 19 червня.
34. Коник С. В Україні зніматимуть фільм за вітчизняним коміксом. Міст. 2013. 31 січня.
35. Коник С. Маємо ким пишатися. Міст. 2012. 28 березня.
36. Коник С. Про Євромайдан уже знімають документальні фільми. Міст. 2013. 11 грудня.
37. Коник С. Україна спільно з Францією, Вірменією та Грузією творять фільм про Параджанова. Міст. 2013. 17 січня.
38. Коник С. Українське кіно на «Берлінале-2014». Міст. 2014. 20 лютого.
39. Коник С. Український фільм потрапив на «короткометражний Канн». Міст. 2013. 03 січня.
40. Коник С. Шанси на «Оскар». Міст. 2012. 25 жовтня.
41. Корсун Л. Другий міжнародний кінофестиваль українського та пострадянського кіно у Нью-Йорку. Час і Події. 2011. № 14. 04 квітня.
42. Корсун Л. Підтримуємо вихід на широкий екран фільму про Кобзаря «Тарас. Повернення». Час і Події. 2019. № 32. 08 серпня.
43. Корсун Л. Три історії Галичини – фільм, який закликає до людяності та примирення. Час і Події. 2011. № 25. 22 червня.
44. Костенко Л. На екрані оживають герої України. Міст. 2013. 25 квітня.
45. Кузьмович. О. В Нью Йорку покажуть фільм режисера з Києва. Свобода. 1998. Ч. 79. С. 3.
46. Кузьмович. О. Праця над фільмом про голод завершується. Свобода. 1991. Ч. 158. С. 1, 3.

47. Кулинич Я. Фільм «Атентат». Свобода. 1996. Ч. 25. С. 3.
48. «Майдан назавжди залишиться у моєму серці»: [інтерв'ю із Стівом Йорком; записав В. Павелчак]. Час і Події. 2007. № 13. 29 березня.
49. «Моя місія – презентувати фільм і зацікавити історією Голодомору»: [інтерв'ю із Річардом Бачинським-Гувером; записала Л. Блик]. Час і Події. 2019. № 47. 20 листопада; Міст. 2019. 25 грудня.
50. На кінофестивалі у Франції переміг фільм про Голодомор. Час і Події. 2009. № 7. 18 лютого.
51. Новий фільм про Малевича розкриє маловідомі сторінки його творчості. Міст. 2019. 20 лютого.
52. Новицький С. Фільм «Голод-33». Свобода. 1992. Ч. 46. С. 2.
53. «Окрадена земля»: оголений нерв правди. Міст. 2013. 17 жовтня.
54. Павелчак В. «Владика Андрей» прийшов до нас. Час і Події. 2008. № 46. 13 листопада.
55. Польську режисерку нагородили за фільм про Голодомор. Міст. 2019. 12 грудня.
56. Поляк С. УККА організував у Чикаго показ стрічки «Рехаб». Час і Події. 2018. № 47. 22 листопада.
57. Представники кіноіндустрії звернулися до Зе-президента. Міст. 2019. 02 жовтня.
58. Сліпченко К. «Слуги народу» блокують призначення керівництва Держкіно. Міст. 2019. 12 грудня.
59. Сліпченко К. Українське кіно 2018 року. Міст. 2018. 08 лютого.
60. Сліпченко К. Українські фільми отримали нагороди на міжнародних кінофестивалях. Міст. 2019. 28 листопада.
61. Смолинець О. У Чикаго відбулась презентація фільму «Поводир». Час і Події. 2014. № 50. 11 грудня.
62. Твардовський П. «Атентат» у Пармі. Свобода. 1996. Ч. 56. С. 4.
63. «У кожному з нас живе свій Спілберг»: [інтерв'ю із О. Онишко та С. Фаргат; записала С. Іванишин-Угриня]. Час і Події. 2011. № 49. 07 грудня.
64. Українське кіно позбавили держфінансування. Міст. 2019. 25 вересня.

65. Український фільм здобув в Нью Йорку надзвичайну оцінку. Свобода. 1991. Ч. 172. С. 1.
66. Українські «оскарносії»: знати в обличчя. Час і Події. 2010. № 10. 11 березня.
67. «Українського фільму, представленого на Оскар, ніхто ніде ніколи не бачив»: [інтерв'ю із Юрієм Шевчуком; записала Л. Корсун]. Час і Події. 2007. № 4. 25 січня.
68. У Торонто пройдуть Дні українського кіно. Міст. 2018. 23 серпня.
69. Фільмовий інститут покаже український фільм. Свобода. 1995. Ч. 88. С. 1.
70. Фільм про внесок українців у розбудову США. Міст. 2019. 30 жовтня.
71. Хмельковський Л. Кінорежисер О. Янчук представив майбутній фільм про С. Петлюру. Свобода. 2013. № 18. С. 9.
72. Шевчук Ю. Дивна доля фільму С. Буковського про Голодомор «Живі». Час і Події. 2009. № 47. 26 листопада.
73. Шульга Н. Этническая самоидентификация личности. К.: Институт социологии, 1996.
74. Kłosowska A. Socjologia kultury. Warszawa: PWN, 1983 [w:] Boski P. O byciu Polakiem w Ojczyźnie. *Tożsamość odmiennosc kulturowa*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu PAN, 1992.
75. Mc Quail. Teoria komunikowania masowego. Warszawa: PWN, 2007.
76. Українець презентував у Києві «реліктові» професії. Міст. 2019. 31 грудня.

Contact:

Lesia Bilovus

PhD in Philology, Doctor of History,
Associate Professor, Professor of the
Department of Information and Socio-Cultural Activity,

Natalia Yablonska,

PhD in Philology,
Lecturer of the Department of Information
and Socio-Cultural Activity
West Ukrainian National University